

EKONOMİ & HUKUK BULUŞMALARI – DİYARBAKIR

19 Ocak 2023

Av. Mehmet Gün

Daha İyi Yargı Derneği Başkanı

“Türkiye sorunlarını çözmeye yargıdan başlamalı”

“En büyük zenginliğimiz farklılıklarımız”

Türkiye ihtiyacından fazlasının üretebilecek dinamik bir insan kaynağına, coğrafi ve kültürel zenginliğe ve fırsatlara sahip. En önemli sorunumuz ileri bir demokrasi, hukuk devleti ve refah ülkesi haline gelememiş olmak. En büyük zenginliğimiz ise bu sorunları çözmeye dinamiklerini oluşturan farklılıklarımız. Demokrasi ve hukuk devleti siyasi istikrarın, siyasi istikrar da toplumsal dayanışmanın, makro ve mikro alanda davranışların ve nihayetinde ekonomik istikrarın temelidir. Türkiye 2021’de ‘uluslararası siyasi istikrar endeksi’nde 194 ülke arasında 169. sırada, 20 Avrupa ülkesi arasında ise 19. sıradaydı. En sonda savaş halinde bulunan Ukrayna geliyordu.

“Hukukun üstünlüğü endeksinde, 140 ülke arasında 116. sıradayız”

“Yargının hukukun üstünlüğünü gerçekleştirme performansı, toplumun ve siyasi yapının devinimini, makro kararların isabetini ve ekonominin performansını belirler. Dolayısı ile yargı, ekonomik performansın ana belirleyicisidir. Hukuk devleti, hukuk kurallarına tâbî devleti, hukukun üstünlüğü, devletin işleyişini belirleyen kuralların mevcut ve uygulanır olduğunu anlatır. Kurallar var fakat uygulanmıyorsa ya da keyfi kararlara göre işliyor ise hukuk devleti de hukukun üstünlüğü de yoktur. World Justice Project’in ‘hukukun üstünlüğü endeksi’nde, 2022 yılında, 140 ülke arasında, Meksika ve Mali’den sonra 116. sıradayız.

“Siyasiler ile kamu görevlilerinin suçlarının soruşturmasına kendi kurum veya amirlerinin izin vermesi şartı, cezasızlığa neden oluyor. Bürokrasi siyasetçiyi hukuk sınırları içinde kalmaya zorlayamıyor. Yargı yürütmeye ve Adalet Bakanı’na bağlı. Hakimlerin kürsü teminatları yok.

Doğal hakim ilkesi aksıyor. Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) idari kararlarının yargısal denetimi yok. Yargının kapasitesi, usul ve süreçleri, görevini yapmak için yeterli değil.

50 milyon vatandaşımız mahkemelik

“Türkiye’de her sene ortalama 8,2 milyon dava açılıyor, üçte biri sonraki yıllara devrediyor. Adalet Bakanlığı istatistiklerine göre 2021 yılında Türkiye’de devam etmekte olan 28 milyon dava var. Bunların 15 milyondan fazlası savcılık dosyası, 5 milyon kadarı ceza davası, 5 milyon 600 bini hukuk davası, 1 milyon 300 bini idare ve vergi davası. Yaklaşık 50 milyon vatandaşımız ya şikayetçi ya sanık ya davalı ya da davacı. Dört-beş ayda bitmesi gereken bir dava, istinaf ve temyiz aşaması dahil en az beş sene, ortalama dokuz sene sürüyor. Anayasa Mahkemesi’nde yığılan bireysel başvuruların %77’den fazlası, ihlal kararlarının %60’tan çoğu, adil yargılanma hakkı ihlaline ilişkin.

“Kamu hizmetleri arasında en kötüsü, yargı hizmetleri”

“Kamu hizmetleri arasında en kötüsü, yargı hizmetleri. Halk kendi arasında ve devletle sonuçlanması yıllar süren uyuşmazlıklara ve davalara boğulmuş durumda. Uyuşmazlıklarımızı çözemeyerek kendi kendimizi köstekliyoruz. Yargının görevini yapamaz olması, mikro alanda, tedarik zincirinde, bireyler arasında itimatsızlığa, aktörlerin işbirliklerinden ve ortaklıklardan kaçınmasına, küçük kalmasına neden oluyor. Güveni kötüye kullanma suçlarındaki gecikmeler, profesyonel yönetim, kurumlaşma ve ortaklıkları istenilmez hale getiriyor; işletmelerde profesyonel yönetici istihdamına, kurumlaşmaya ve ölçek ekonomisine göre büyümeye, ortaklıklar, ortak girişimler kurmaya, güçlerimizi birleştirerek devasa sinerjilerimizi hayata geçirmemize, uluslararası rekabet gücü kazanmamıza engel oluyor. Makro alanda ise karar vericilerin sorumsuz davranmalarına, bilimsellikten uzaklaşarak hatalı ve keyfi karar almalarına, kayırma ve liyakatsizliğe, yolsuzluk ve rüşvetin yaygınlaşmasına yol açıyor. Bu da bir yandan siyasi istikrarı, diğer yandan makro dengeleri bozarak ekonomik aktörlerin uzun vadeli plan yapmasına ve kararlar almasına engel olmakta.

“Kamu görevlilerinin suçlarını soruşturmada izin şartı kaldırılmalı”

“Türkiye sorunlarını temelli olarak çözmeye, en başta yargı sorununu kökten çözerek başlamalı. Yargı, görevini bağımsız olarak özgürce yerine getirebiliyor ise hukukun üstünlüğünü gerçekleştirebilir. Yargı, etkin ve verimli çalışarak kaliteli hizmet üretiyorsa,

hukukun üstünlüğüne riayet ederek örnek oluyorsa, şeffaf ve hesapverir ise tam bağımsızlığı hak eder, kazanır ve bağımsızlığını koruyabilir. Bunu gerçekleştirmek için ise yargının hesapverirliğinin ve bağımsızlığının sağlanması, yargının etkin ve verimli çalışır ve görevini yapabilir hale getirilmesi, yargı bağımsızlığını güvenceye alan dengenin kurulması gerekir.

“Hukukun kusursuz, istisnasız üstünlüğü için ise yargı dahil kamu görevlilerinin suçlarını soruşturmada kurum ve idari amir izin şartı kaldırılmalı, davalarına uzman bir mahkeme bakmalıdır. Dokunulmazların suçlarını soruşturmaya, Yüce Divan’da dava açmaya, TBMM’deki siyasi çoğunluk değil, kurulacak bir Adalet Yüksek Mahkemesi hukuka uygunluk denetimi yaparak karar vermeli, milletvekillerinin kürsü dokunulmazlığını yargı korumalı ve geliştirmeli, cezasızlık ve algısı giderilmelidir. Böylece bürokrasiye hukuk güvencesi, sorumluluğu ve disiplini kazandırılmalı, yönetimde keyfilik, hesapvermezlik ve öngörülemezlik giderilmelidir.

“Cumhur ve Millet İttifakları uzlaşmak zorunda”

“Yargı ve hukukun üstünlüğü cumhuriyetin çözülememiş en büyük sorunudur. Cumhur ve Millet İttifaklarının parlamentonun güçlendirilmesinde buluşan vaatleri, aralarında bir uzlaşmayı zorunlu kılmaktadır. Bu uzlaşma zorunluğu, Türkiye’ye, yargı sorununu çözmek için asırlık bir fırsat penceresi açmaktadır. Bu fırsat, karşıt ittifakların, en başta, etkin ve verimli çalışan, şeffaf, hesapverir ve tam bağımsız yargıyı oluşturmakta anlaşmaları halinde değerlendirilebilecektir. Bu gerçekleştiği takdirde Türkiye hızla ileri bir hukuk devleti ve demokrasi haline gelecek, refahımız hızla yükselecek, kişi başı milli gelirimiz 25-30 bin dolara çıkacaktır.”